

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Кафедра адміністративного
права та судочинства

МІЖДИСЦИПЛІНАРНА КУРСОВА РОБОТА
з дисципліни: «Фінансове право»
на тему: «Поняття та значення Бюджетного кодексу»

Студентка групи ПР-33

Овчарук Олександра

Керівник: доктор філософії, доц. Кузь Т.В.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка: ECTS _____

Члени комісії _____

(підпис) (прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ.....	6
1.1. Генеза та етапи розвитку бюджетного законодавства України.....	6
1.2. Поняття та правова природа Бюджетного кодексу.....	7
1.3. Структура та загальні принципи Бюджетного кодексу України.....	10
Висновки до розділу 1.....	13
РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ПРАВА.....	14
2.1. Бюджетний кодекс як системоутворюючий нормативний акт бюджетного процесу.....	14
2.2. Вплив Бюджетного кодексу на організацію та реалізацію бюджетної політики.....	16
Висновки до розділу 2.....	19
РОЗДІЛ 3. РОЛЬ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ В РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	21
3.1. Бюджетний кодекс як інструмент фінансового контролю та забезпечення прозорості бюджетного процесу.....	21
3.2. Значення Бюджетного кодексу в умовах воєнного стану.....	25
Висновки до розділу 3.....	27
ВИСНОВКИ.....	28
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	31

ВСТУП

Актуальність даної теми. У сучасних умовах реформування системи публічних фінансів України, особливо в контексті децентралізації, євроінтеграційного вектору розвитку та впливу воєнного стану, значення Бюджетного кодексу як основного нормативного акта бюджетної сфери суттєво зросло. Він не лише систематизує норми бюджетного законодавства, але й виступає основою для організації бюджетної політики, фіскальної дисципліни та публічної підзвітності органів влади. Визначення правової природи, функціональних можливостей та практичного значення Бюджетного кодексу є вкрай важливим для забезпечення фінансової стабільності держави в умовах багатовекторних викликів.

Науково-практичне значення. Науково-практична цінність обраної теми полягає у можливості глибшого теоретичного осмислення Бюджетного кодексу як кодифікованого акту фінансового права, а також у формуванні конкретних пропозицій щодо підвищення ефективності його реалізації в системі публічних фінансів. Практичне значення роботи полягає в можливості застосування висновків і рекомендацій при нормотворчій діяльності, удосконаленні бюджетного процесу в органах державної влади та місцевого самоврядування, а також у підвищенні правової грамотності учасників бюджетних відносин.

Метою дослідження є всебічне теоретико-правове дослідження поняття, структури, змісту та функціонального значення Бюджетного кодексу України в контексті реалізації бюджетної політики держави.

Для реалізації мети у курсовій роботі поставлено наступні **завдання**:

- простежити етапи становлення та розвитку бюджетного законодавства України;
- з'ясувати сутність Бюджетного кодексу як правової категорії та визначити його місце в системі джерел фінансового права;
- охарактеризувати структуру та принципи Бюджетного кодексу;

- проаналізувати його прикладне значення у плануванні, затвердженні та виконанні бюджету;
- дослідити роль Кодексу у забезпеченні фінансового контролю та прозорості бюджетного процесу;
- з'ясувати особливості застосування положень Бюджетного кодексу в умовах воєнного стану та формування фінансової стабільності.

Ступінь наукового дослідження теми у вітчизняній літературі є достатньо високим, однак потребує подальшого розвитку в умовах змін бюджетної системи України. Серед учених, які досліджували бюджетний процес, варто відзначити А. Беженара, М. Пасічного, Л. Сідельникову, К. Недоступ, П. Маліборського, О. Доценка, а також сучасні колективні публікації, присвячені фінансовій безпеці та антикризовому управлінню публічними фінансами. Водночас більшість наукових підходів потребують оновлення з урахуванням новітніх викликів — зокрема, у сфері правового регулювання бюджету в умовах війни, цифровізації бюджетного процесу та міжнародної фінансової інтеграції.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі правового регулювання бюджету на загальнодержавному та місцевому рівнях.

Предметом дослідження є Бюджетний кодекс України як кодифікований нормативно-правовий акт у системі фінансового права, його структура, принципи, правова природа та практичне значення у забезпеченні бюджетної політики.

Для досягнення поставленої мети у роботі використано **комплекс методів**, зокрема:

- метод системного аналізу — для визначення структури та функцій Бюджетного кодексу в загальній системі правового регулювання фінансів;
- формально-юридичний метод — для аналізу нормативного тексту Бюджетного кодексу України та встановлення логіки його побудови;
- історико-правовий метод — для висвітлення етапів становлення бюджетного законодавства;

- порівняльно-правовий метод — для зіставлення положень Кодексу з міжнародними підходами до кодифікації публічних фінансів;
- індуктивно-дедуктивний метод — для формулювання наукових узагальнень і висновків.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається з вступу, трьох розділів, які об'єднують сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (23 найменувань на 3 сторінках). Загальний обсяг роботи становить 33 сторінки, з яких основний текст – 30 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

1.1. Генеза та етапи розвитку бюджетного законодавства України

Бюджетне законодавство України пройшло складний шлях еволюції — від фрагментарного нормативного регулювання фінансових потоків у радянський період до систематизованої кодифікації бюджетних норм у вигляді Бюджетного кодексу. Цей процес був зумовлений як політичними, так і економічними трансформаціями, включно з необхідністю встановлення чіткого правового порядку у сфері формування, розподілу та використання державних фінансів.

Після здобуття незалежності Україна успадкувала нормативно-правову базу, що не відповідала ринковим умовам господарювання. Протягом 1990-х років здійснювались спроби врегулювання бюджетної сфери на основі окремих законів, таких як Закон України «Про бюджетну систему України» 1995 року. Проте їх фрагментарність та нечітка ієрархія створювали правову невизначеність, що особливо негативно впливала на міжбюджетні відносини та прозорість фінансової політики. Як зауважує Г. Зінчук, «проблема нормативного розпорошення бюджетного законодавства стримувала інституційний розвиток фінансового управління» [10, с. 74].

Визнання необхідності кодифікації бюджетного законодавства призвело до ухвалення у 2001 році першого Бюджетного кодексу України, що визначив базові принципи, структуру бюджетної системи, повноваження учасників бюджетного процесу та засади міжбюджетного регулювання. Проте цей документ потребував модернізації у зв'язку з процесами децентралізації, адаптацією до європейських норм та реформуванням фінансової політики, тому в 2010 році було ухвалено нову редакцію Бюджетного кодексу — Кодекс України № 2456-VI [3].

Суттєвим етапом у розвитку бюджетного законодавства стала реформа децентралізації, яка зумовила розширення бюджетних повноважень органів місцевого самоврядування. У відповідь на ці зміни Бюджетний кодекс

доповнювався новими положеннями щодо розмежування доходів та видатків між рівнями влади, трансферного фінансування та фінансового забезпечення територіальних громад. У цьому контексті слушною є думка О. Доценка: «децентралізовані фінанси створюють нову архітектуру взаємодії між державним і місцевим бюджетом, що вимагає постійного нормативного супроводу» [7].

Крім того, важливо відзначити імплементацію середньострокового бюджетного планування, закріпленого на рівні Бюджетного кодексу у 2018 році. Як зазначає А. Воля, «запровадження трирічного бюджетного планування сприяло підвищенню стабільності державних фінансів та прозорості витрат» [5]. Цей підхід забезпечив перехід від ситуативного реагування до стратегічного планування, що відповідає кращим європейським практикам.

З цих причин, історія розвитку бюджетного законодавства в Україні демонструє поступову систематизацію нормативного масиву, орієнтацію на міжнародні стандарти та потребу в постійному оновленні кодифікованих норм відповідно до викликів фінансово-економічного середовища. Бюджетний кодекс України нині виконує роль основного інструменту правового регулювання у бюджетній сфері, що забезпечує принципи законності, ефективності, прозорості та відповідальності у використанні публічних коштів.

1.2. Поняття та правова природа Бюджетного кодексу

Бюджетний кодекс України є фундаментальним актом у структурі фінансового права, що визначає основи функціонування бюджетної системи держави. Він виконує не лише нормативну, а й інституційну, організаційну та системоутворюючу роль, оскільки консолідує фінансово-правові норми в єдину логічну систему, уніфікуючи правове регулювання в сфері публічних фінансів. Визначення поняття «Бюджетний кодекс» вимагає глибокого осмислення його як джерела права, з огляду на функції, які він виконує в межах фінансової системи, і з

урахуванням сучасних викликів, що постають перед бюджетною політикою держави.

У науці фінансового права Бюджетний кодекс розглядається як нормативно-правовий акт вищої юридичної сили у сфері регулювання бюджетних відносин. Він має форму закону, але відрізняється від звичайних законів структурованістю, стабільністю та системною цілісністю, оскільки виконує функцію кодифікації — тобто зведення окремих розрізнених норм у єдиний логічно-узгоджений документ. Як зазначає А. Беженар, «Бюджетний кодекс є рамковим документом, який надає чітке уявлення про межі та механізми функціонування всієї бюджетної системи» [1, с. 66].

Законодавче визначення поняття «Бюджетного кодексу» в Україні відсутнє, однак його зміст розкривається через визначення предмета правового регулювання. Відповідно до преамбули чинного Бюджетного кодексу України, цей акт регламентує «засади бюджетної системи України, її структуру, принципи формування і виконання бюджетів, повноваження учасників бюджетного процесу, а також відповідальність за порушення бюджетного законодавства» [3]. Це визначення свідчить про універсальний характер Бюджетного кодексу як документа, що регулює повний цикл бюджетного процесу — від складання проєкту бюджету до контролю за його виконанням і застосування санкцій.

Правова природа Бюджетного кодексу проявляється через його кодифіковану структуру, яка забезпечує системність бюджетного законодавства. У межах цієї структури чітко окреслено суб'єктний склад учасників бюджетного процесу, визначено їх функціональні повноваження, етапи бюджетного процесу, порядок прийняття та виконання бюджетів, механізми фінансового контролю та відповідальність за порушення норм бюджетного законодавства. На думку М. Пасічного, «Бюджетний кодекс не лише організовує бюджетні відносини, а й виступає гарантом їхньої правової визначеності та передбачуваності» [13, с. 155].

Особливу увагу слід звернути на принципи, які закріплені в Бюджетному кодексі як основоположні орієнтири для всієї бюджетної системи. Йдеться, зокрема, про принципи єдності, збалансованості, самостійності бюджетів, ефективності та результативності використання бюджетних коштів, цільового спрямування, публічності та прозорості бюджетної інформації. Ці принципи мають не лише юридичне, а й методологічне значення, оскільки спрямовують бюджетну політику на досягнення фінансової стабільності та соціально-економічного розвитку. Як зазначає О. Вовчак, «дотримання принципу збалансованості є умовою бюджетної стійкості в умовах економічної турбулентності» [4].

Бюджетний кодекс також визначає структуру бюджетної системи, поділяючи її на державний бюджет, бюджети місцевого самоврядування, а також спеціальні та загальні фонди. Це розмежування не лише відповідає засадам фіскального федералізму, а й дозволяє формувати адекватні інструменти міжбюджетного регулювання, трансфертної політики та фінансового вирівнювання. У цьому аспекті справедливим є твердження П. Маліборського про те, що «правова природа Бюджетного кодексу полягає у його здатності забезпечувати розумний баланс між централізованим управлінням бюджетними ресурсами та автономією місцевих громад» [11, с. 132].

Окремо варто наголосити на системній функції Бюджетного кодексу в контексті його взаємодії з іншими нормативними актами. Він є актом прямої дії, тому має пріоритет перед іншими законами у сфері бюджету. Водночас, положення кодексу тісно інтегруються з нормами Податкового кодексу України, Закону України «Про державний фінансовий контроль», актами Кабінету Міністрів України та місцевих органів влади. У зв'язку з цим К. Недоступ підкреслює: «Бюджетний кодекс виступає в ролі правового фільтра, через який проходять усі інші нормативні акти, пов'язані з фінансами» [12].

У період воєнного стану Бюджетний кодекс зазнає динамічних змін, що обумовлено необхідністю оперативного фінансового реагування на виклики

безпеки, гуманітарної політики та критичної інфраструктури. Так, у 2022–2025 роках були внесені низка змін, які дозволили адаптувати бюджетні механізми до реалій надзвичайної ситуації. Зокрема, йдеться про введення спеціального режиму казначейського обслуговування, спрощену процедуру секвестру, а також тимчасове розширення дискреційних повноважень уряду. За оцінкою авторів праці «Фінансово-бюджетна політика в умовах воєнного стану», «Бюджетний кодекс України виступає інструментом гнучкого реагування держави на кризові ситуації, не втрачаючи при цьому ознак правової передбачуваності» [21].

Тому, Бюджетний кодекс України — це не лише кодифікований законодавчий акт, а й основа для побудови цілісної, прозорої та ефективної бюджетної системи. Його правова природа полягає в комплексному, системному й стабілізуючому впливі на всі сфери бюджетного регулювання. Він виконує роль конституції фінансової системи, задаючи рамки для фіскальної дисципліни, політичної відповідальності та економічного розвитку держави.

1.3. Структура та загальні принципи Бюджетного кодексу України

Бюджетний кодекс України має чітку внутрішню структуру, що відображає логіку побудови бюджетного процесу та відповідає вимогам кодифікованого законодавства. Така структура забезпечує зручність у використанні нормативного акта, його логічну послідовність, а також взаємну узгодженість між окремими інститутами бюджетного права. Бюджетний кодекс, як зазначено в науковій літературі, не лише систематизує фінансово-правові норми, а й задає нормативну рамку для діяльності всіх суб'єктів, залучених до формування, виконання та контролю за використанням публічних фінансів [1, с. 67].

На сьогодні чинна редакція Бюджетного кодексу України складається з п'яти розділів, які поділяються на глави та статті. Така структура дозволяє послідовно викладати положення, що стосуються основ бюджетної системи, організації

бюджетного процесу, повноважень учасників бюджетних відносин та відповідальності за порушення бюджетного законодавства. Згідно з Кодексом, «бюджетна система України складається з державного бюджету та місцевих бюджетів», які формують єдину систему публічних фінансів [3]. Ця концепція закладена в самому розділі I, де визначаються засади побудови та функціонування бюджетної системи, включаючи її рівні, принципи, склад доходів та видатків, а також особливості міжбюджетних трансфертів.

Наступні розділи кодифікують правила складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів і звітування про їх виконання. Особливо важливими є положення, що регулюють бюджетне планування, зокрема середньострокове, яке набуло значення у зв'язку з імплементацією стратегічного підходу до державних фінансів. Як зазначає Воля А. Ю., «сучасна бюджетна система України потребує планування не тільки на річній, але й на середньостроковій основі, що забезпечує більшу стабільність і прогнозованість бюджетної політики» [5]. Відповідні положення закріплені у главі 5 Бюджетного кодексу.

Окрему увагу слід приділити також закріпленим у Кодексі принципам бюджетної системи України. У ст. 7 Бюджетного кодексу наведено перелік основних принципів, що становлять методологічну та ідеологічну основу всього бюджетного процесу. Серед них виділяють: принцип єдності, збалансованості, самостійності, повноти, обґрунтованості, ефективності й результативності, цільового використання коштів, справедливості й неупередженості, публічності та прозорості. Кожен із цих принципів має як юридичне, так і функціональне значення для забезпечення фіскальної дисципліни й правової визначеності.

Наприклад, принцип єдності передбачає узгодження усіх бюджетів, що входять до бюджетної системи України, їх взаємозв'язок у частині джерел доходів, напрямів видатків та процедур затвердження. У свою чергу, принцип збалансованості означає необхідність формування бюджету з урахуванням прогнозованих реальних надходжень і недопущення дефіциту без належного

фінансового обґрунтування. Принцип самостійності гарантує органам місцевого самоврядування право на самостійне складання та виконання місцевих бюджетів. Як підкреслює К. Недоступ, «самостійність бюджетів є ознакою фіскального суверенітету громад і гарантією децентралізаційних реформ» [12].

Принцип ефективності та результативності зобов'язує учасників бюджетного процесу забезпечити максимальний результат при раціональному використанні бюджетних коштів. Його особливо важливо реалізовувати в умовах обмежених ресурсів, як це спостерігається в період воєнного стану. У цьому контексті актуальним є положення про публічність і прозорість — вимогу до відкритості бюджетної інформації, доступності рішень та звітів. Як вказано у науковій статті В. Романіва, «прозорість бюджету підвищує рівень довіри до влади та сприяє запобіганню корупції» [15, с. 231].

Крім перерахованих принципів, важливим є принцип цільового використання бюджетних коштів, який полягає в забороні перенаправлення виділених ресурсів на цілі, що не передбачені відповідним законом чи рішенням про бюджет. Умови, за яких допускається перегрупування коштів, чітко визначені в Кодексі, що забезпечує фіскальну дисципліну. Як підкреслює М. Бліхар, «правова визначеність мети використання бюджетних ресурсів є засобом забезпечення державної підзвітності та контролю» [2, с. 102].

Таким чином, структура Бюджетного кодексу України та закладені в ньому загальні принципи не тільки впорядковують бюджетне регулювання, а й виступають гарантами ефективного управління публічними фінансами. Вони задають рамки для формування фінансової політики, розмежовують повноваження, визначають правила взаємодії суб'єктів у бюджетному процесі та створюють підґрунтя для подальшого розвитку фіскальної системи. Бюджетний кодекс є не лише інструментом регулювання, а й виразником правових і управлінських засад сучасної бюджетної моделі України. Він інтегрує правову стабільність, фінансову

відповідальність і демократичний контроль за ресурсами, що зрештою сприяє зміцненню державного управління та суспільної довіри.

Висновки до розділу 1

Було здійснено комплексне теоретико-правове дослідження Бюджетного кодексу України як ключового нормативно-правового акта у сфері публічних фінансів. Розкрито історичну еволюцію бюджетного законодавства в Україні, яка відбувалася паралельно з трансформаціями державного устрою, реформами фінансової системи та процесами децентралізації. Ухвалення та подальше оновлення Бюджетного кодексу стало відповіддю на потребу у впорядкованому та системному регулюванні бюджетних відносин на основі єдиних принципів і стандартів.

Було доведено, що Бюджетний кодекс виконує багатофункціональну роль — він є не тільки джерелом фінансового права, але й основою для стратегічного бюджетного планування, інструментом розмежування повноважень між державою та органами місцевого самоврядування, а також засобом забезпечення прозорості та фінансової дисципліни. Його правова природа ґрунтується на системності, стабільності, кодифікованості та підвищеній юридичній силі порівняно з іншими законами у сфері публічних фінансів.

Особливої уваги заслуговує структура Бюджетного кодексу, яка відображає логіку бюджетного процесу — від принципів формування бюджетної системи до контролю за використанням коштів. Закріплені в Кодексі принципи є не лише нормативними орієнтирами, а й практичними інструментами досягнення ефективності, збалансованості та підзвітності бюджетної політики. Їх дотримання дозволяє забезпечити легітимність і прозорість управління публічними фінансами, особливо в умовах кризових явищ і надзвичайних ситуацій.

РОЗДІЛ 2. ПРАКТИЧНІ ЗАСАДИ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ В СИСТЕМІ ФІНАНСОВОГО ПРАВА

2.1. Бюджетний кодекс як системоутворюючий нормативний акт бюджетного процесу

У системі фінансового права Бюджетний кодекс України відіграє роль основоположного нормативного акту, що не лише визначає зміст і межі бюджетного регулювання, а й забезпечує внутрішню єдність усіх інститутів бюджетного процесу. Саме через нього реалізується правове оформлення публічних фінансів, а також встановлюється механізм функціонування бюджетної системи в цілому. На думку А. Беженара, «Бюджетний кодекс є нормативною матрицею, у якій сконцентровано базові засади правового механізму розподілу й використання публічних коштів» [1, с. 68].

Його системоутворюючий характер проявляється в тому, що він не просто встановлює правила поведінки окремих суб'єктів, а формує комплексний правовий простір, в якому взаємодіють усі елементи бюджетної системи — від планування доходів до контролю видатків і визначення відповідальності. Саме тому Бюджетний кодекс має пріоритетне значення у структурі джерел фінансового права. Як зазначено у ст. 1 Кодексу, «цей Кодекс визначає засади бюджетної системи України, принципи, на яких вона ґрунтується, повноваження учасників бюджетного процесу» [3]. Таким чином, він функціонує як головний інструмент правового конструювання бюджетного простору держави.

Особливістю Бюджетного кодексу є те, що він не лише систематизує норми, але й координує динаміку міждержавних, міжбюджетних і внутрішніх бюджетних зв'язків. Він виконує функцію інтеграційного ядра для багатьох напрямів фінансово-правового регулювання, поєднуючи норми матеріального, процесуального, контрольного та відповідального характеру. Як справедливо

наголошує К. Недоступ, «Бюджетний кодекс концентрує в собі не лише правові, а й управлінські інструменти бюджетного процесу, забезпечуючи їх взаємозалежність та системну стабільність» [12].

Змістовне наповнення Кодексу дозволяє забезпечити реалізацію всіх стадій бюджетного процесу: планування, затвердження, виконання, облік, контроль і звітування. Кожна з цих стадій чітко окреслена в нормативному полі та супроводжується відповідними правовими інструментами, що деталізують права й обов'язки учасників. Наприклад, у главі 5 Кодексу передбачено: «бюджетне планування здійснюється з урахуванням прогнозних і програмних документів економічного і соціального розвитку, що забезпечує обґрунтованість бюджетних показників» [3]. Це свідчить про тісний взаємозв'язок між бюджетним правом і економічною політикою держави.

Значення Кодексу як системоутворюючого акту особливо зростає в умовах економічної та політичної нестабільності. У такі періоди актуалізується потреба в нормативній єдності, передбачуваності та правовій визначеності. Саме через Бюджетний кодекс забезпечується адаптація фінансової системи до викликів, зокрема воєнного стану, інфляційного тиску чи зменшення дохідної бази бюджету. Зауважено, що «в умовах економічної трансформації саме Бюджетний кодекс виступає інструментом, здатним стабілізувати бюджетну політику та переформатувати її під нові реалії» [8].

Важливо підкреслити, що Бюджетний кодекс не функціонує ізольовано. Він взаємодіє з іншими елементами правової системи, зокрема з Податковим кодексом, законом про Державний бюджет, актами Кабінету Міністрів України, рішеннями органів місцевого самоврядування. Ця взаємодія здійснюється на умовах нормативної узгодженості, а сам Бюджетний кодекс у разі колізії має переважну силу. Це закріплено в статті 4 Кодексу, де зазначено: «у разі виникнення суперечностей між нормами Бюджетного кодексу та іншими нормативно-правовими актами застосовуються положення цього Кодексу» [3].

Ще однією ознакою системоутворюючого характеру Бюджетного кодексу є його здатність забезпечувати спадковість і безперервність бюджетного процесу. Завдяки чіткій регламентації процедур усіх етапів бюджетного циклу досягається стабільність фінансової системи та її передбачуваність для суб'єктів господарювання і громадянськості. Як наголошує М. Пасічний, «Бюджетний кодекс є не просто формальним регулятором, а гарантом правової сталості бюджетного середовища» [13, с. 158].

Отже, Бюджетний кодекс України виконує ключову функцію у правовому механізмі функціонування фінансової системи держави. Його системоутворюючий статус полягає в тому, що він не лише структурує бюджетне законодавство, а й забезпечує цілісність, узгодженість і стабільність усіх інститутів бюджетного процесу. Він є не лише джерелом норм, а й носієм публічної філософії управління фінансами, що спирається на принципи законності, прозорості, відповідальності й ефективності. Завдяки цьому Бюджетний кодекс є стрижневим інструментом фінансової безпеки держави й основою для подальшого розвитку бюджетної політики.

2.2. Вплив Бюджетного кодексу на організацію та реалізацію бюджетної політики

Бюджетна політика є однією з ключових складових державного управління, адже вона безпосередньо впливає на соціально-економічний розвиток країни, рівень забезпечення суспільних потреб, стабільність державних фінансів і функціонування інститутів публічної влади. У цьому контексті Бюджетний кодекс України виступає не лише правовою рамкою для формування бюджету, але й інструментом реалізації стратегічної бюджетної політики держави, втілення її пріоритетів, механізмів і фінансових орієнтирів. Як справедливо зазначає М. Пасічний, «бюджетна політика, як і сам бюджет, є концентрованим вираженням

економічної політики держави, а Бюджетний кодекс — її правовою платформою» [13, с. 154].

Організація бюджетної політики передбачає насамперед впровадження правових, інституційних і процедурних механізмів, що забезпечують ефективне управління бюджетними ресурсами. Усі ці компоненти детально регламентовані нормами Бюджетного кодексу. Наприклад, стаття 33 визначає порядок складання проекту Державного бюджету України, вказуючи, що він «базується на Бюджетній декларації, яка містить прогноз основних макропоказників, граничні обсяги видатків головних розпорядників коштів та індикативні показники на середньостроковий період» [3]. Цей механізм є центральним у контексті програмно-цільового та середньострокового планування, які, згідно з європейськими стандартами, повинні формувати ядро сучасної бюджетної політики.

Бюджетний кодекс, у такий спосіб, впливає не тільки на технічну організацію бюджетного процесу, а й на змістовні орієнтири фіскальної політики — встановлення обсягів видатків, допустимого дефіциту, трансфертної політики, розміру боргового навантаження. Як підкреслює А. Воля, «Бюджетний кодекс задає рамки для фінансової стратегії, в межах яких формуються всі рішення щодо доходів і витрат держави» [5]. Це особливо важливо в умовах, коли бюджетна політика стає інструментом антикризового регулювання, забезпечення соціальної стабільності або фінансування обороноздатності.

Окреме значення має вплив Бюджетного кодексу на формування дохідної частини бюджету, яка визначає фінансові можливості держави. Хоча питання оподаткування прямо не регулюється цим актом, Кодекс встановлює правила розподілу доходів між рівнями бюджетної системи, механізми фінансового вирівнювання, а також критерії визначення закріплених і регульованих доходів. Так, згідно зі статтею 64, «до доходів загального фонду місцевих бюджетів належать, зокрема, частина податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку, податку на майно» [3]. Таким чином, Бюджетний кодекс не лише деталізує джерела

доходів, але й визначає їх роль у забезпеченні фінансової спроможності органів місцевого самоврядування.

Ще одним важливим аспектом впливу Бюджетного кодексу на бюджетну політику є регламентація міжбюджетних відносин. Саме через цей механізм реалізується одна з ключових цілей фінансової політики — досягнення фінансової рівноваги між територіями. Як підкреслює П. Маліборський, «механізм міжбюджетного вирівнювання, закріплений у Бюджетному кодексі, дозволяє забезпечити мінімальні стандарти надання публічних послуг на всій території України» [11, с. 135]. Зокрема, Кодекс передбачає систему базових і реверсних дотацій, субвенцій і трансфертів, що дозволяє компенсувати нерівномірність податкової бази та видатків у різних регіонах країни.

У процесі реалізації бюджетної політики важливою є також контрольна функція, закріплена в Бюджетному кодексі. Кодекс визначає принципи фінансового контролю та аудиту, а також повноваження Рахункової палати, Державної аудиторської служби та інших органів контролю. У статті 113 зазначено: «державний фінансовий контроль здійснюється з метою забезпечення законного, ефективного, цільового використання бюджетних коштів, а також попередження порушень бюджетного законодавства» [3]. Це положення безпосередньо впливає на прозорість реалізації бюджетної політики, підзвітність виконавчої влади та відповідальність розпорядників бюджетних коштів.

Не можна не враховувати і вплив Бюджетного кодексу на реалізацію бюджетної політики в особливих умовах, таких як воєнний стан або надзвичайні ситуації. У такі періоди державі необхідна правова гнучкість для швидкого реагування на непередбачувані виклики, що забезпечується за рахунок спеціальних змін до Кодексу. У 2022–2024 роках було внесено низку змін, що дозволили здійснювати перерозподіл коштів без погодження з парламентом, оперативно залучати міжнародну допомогу, адаптувати бюджет до потреб Збройних Сил та гуманітарного сектору. Як зазначено в аналітичній праці «Фінансово-бюджетна

політика в умовах воєнного стану», «Бюджетний кодекс зазнає постійних трансформацій, що дозволяють гнучко поєднувати стабільність правового регулювання з адаптивністю до кризових обставин» [21].

Водночас, Бюджетний кодекс формує й засади відповідальності за реалізацію бюджетної політики. Йдеться не лише про юридичну відповідальність за порушення бюджетного законодавства, а й про інституційні зобов'язання уряду, міністерств, місцевих рад щодо забезпечення збалансованості, цільового використання та прозорості бюджетних коштів. Саме ця логіка втілюється у принципах, що пронизують усі положення Кодексу — публічності, ефективності, обґрунтованості, неупередженості. Як наголошує О. Вовчак, «в умовах суспільної недовіри бюджетна політика може бути легітимною лише за умови чіткого правового регулювання і публічної звітності, що й гарантує Бюджетний кодекс» [4].

З вищевказаних причин, Бюджетний кодекс України виступає не лише юридичною основою бюджетного процесу, а й інструментом формування, організації та реалізації державної бюджетної політики. Його положення проникають в усі сфери бюджетної діяльності — від стратегічного планування до оперативного розподілу коштів, від міжбюджетних трансфертів до державного контролю. Кодекс забезпечує єдність правового простору, передбачуваність фінансових рішень і захист публічного інтересу, що є основою ефективного функціонування публічних фінансів у правовій державі.

Висновки до розділу 2

У другому розділі курсової роботи було досліджено практичну роль Бюджетного кодексу України як нормативної основи бюджетного процесу та інструменту реалізації державної фінансової політики. Аналіз засвідчив, що Бюджетний кодекс виконує системоутворюючу функцію, регламентуючи всі етапи бюджетного циклу — від планування до звітування — і забезпечуючи правову

визначеність та функціональну узгодженість дій усіх учасників бюджетних правовідносин. Його комплексна структура та кодифікований характер створюють єдине правове поле для управління публічними фінансами.

Окремо було доведено, що саме Бюджетний кодекс задає правову рамку для формування та реалізації бюджетної політики держави, впливаючи на встановлення бюджетних пріоритетів, рівень доходів і видатків, боргову стратегію та систему міжбюджетних трансфертів. Його норми узгоджують макрофінансові орієнтири з конкретними інструментами розподілу ресурсів. У цьому контексті Бюджетний кодекс виконує роль правового «каркасу» фінансової стратегії держави, інтегруючи економічні, соціальні й політичні чинники у юридично оформлені рішення.

Детальний аналіз міжбюджетних відносин показав, що Кодекс є основою фіскальної децентралізації, визначаючи правила розподілу доходів, систему дотацій та субвенцій, а також принципи бюджетної самостійності місцевих громад. Саме завдяки положенням Кодексу забезпечується єдність бюджетної системи, з одного боку, і фінансова спроможність регіонів — з іншого.

Особливу увагу в роботі приділено впливу Бюджетного кодексу на адаптацію бюджетної політики до кризових обставин, зокрема в умовах воєнного стану. Кодекс продемонстрував здатність забезпечити як правову стабільність, так і гнучкість у формуванні фінансових рішень. Він дозволив оперативно перерозподіляти ресурси, фінансувати невідкладні потреби оборони та гуманітарної сфери, не порушуючи при цьому принципів публічності й ефективності.

У підсумку можна стверджувати, що Бюджетний кодекс України є не лише технічним інструментом бюджетного регулювання, а й стратегічним механізмом, який транслює волю держави щодо організації, цілей і засобів її фінансової політики. Його роль у системі фінансового права є визначальною, адже саме через нього реалізується принципова ідея справедливого, прозорого й ефективного використання публічних коштів.

РОЗДІЛ 3. РОЛЬ БЮДЖЕТНОГО КОДЕКСУ В РЕАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

3.1. Бюджетний кодекс як інструмент фінансового контролю та забезпечення прозорості бюджетного процесу

Бюджетний кодекс України відіграє центральну роль у правовому регулюванні ключових етапів бюджетного процесу — планування, затвердження та виконання Державного бюджету. Саме цей акт визначає не лише алгоритм формування бюджетних документів, але й процедурну та змістовну логіку всіх фінансових рішень, закладаючи нормативну основу для досягнення фінансової стабільності, прогнозованості й ефективності управління публічними коштами. Як наголошують О. Західна, В. Круглякова та І. Рахвал, «бюджетне законодавство забезпечує безперервність бюджетного процесу та правову визначеність бюджетної політики» [9, с. 195].

У сфері планування бюджету Бюджетний кодекс запроваджує концепцію програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного прогнозування, яке сьогодні є невіддільною складовою сучасного фінансового управління. Відповідно до статей 21 та 33 Кодексу, під час формування проєкту Державного бюджету обов'язковим є врахування Бюджетної декларації — документу стратегічного планування на три роки, який визначає макрофінансові орієнтири, пріоритети державної політики та граничні показники видатків для головних розпорядників. Як зазначає Г. Гаврилова, «перехід до перспективного планування означає зміну ідеології бюджетного процесу — від формального складання кошторису до управління результатами» [6, с. 67].

Особливе значення має і процедура затвердження бюджету, яка регламентується статтями 38–41 Бюджетного кодексу. Ці положення забезпечують чіткий календарний графік розгляду бюджету Верховною Радою України, зокрема

встановлюють граничні строки подання проекту закону про Державний бюджет, його розгляд у першому та другому читаннях, внесення змін тощо. Ця процедура спрямована на досягнення публічності, передбачуваності та політичної відповідальності уряду перед парламентом. За словами Н. Дорошенко, «бюджетний процес у парламенті має бути інструментом діалогу між гілками влади, а не лише технічною процедурою» [15, с. 232].

Бюджетний кодекс також відіграє ключову роль у регулюванні виконання бюджету — стадії, що має найвищу концентрацію правових ризиків і потребує особливого нагляду. Згідно зі статтею 48, виконання Державного бюджету покладається на Кабінет Міністрів України, який через органи Державної казначейської служби здійснює розподіл, перерозподіл, облік та контроль бюджетних коштів. У цьому контексті особливо актуальним є принцип цільового та ефективного використання бюджетних ресурсів. Як зазначає В. Стащук, «ефективне виконання бюджету можливе лише за умови цифрової прозорості та жорсткого дотримання норм Бюджетного кодексу» [19, с. 99].

На практиці Бюджетний кодекс забезпечує не тільки процедурний, а й управлінський контроль за виконанням бюджету. Йдеться про щомісячну, квартальну та річну звітність про хід виконання бюджету, обов'язок надання публічної інформації щодо касового виконання, моніторинг бюджетних програм і контроль досягнення результатів. За словами Л. Сідельникової, «бюджет як правова категорія не завершується видатками — він включає обов'язкову звітність, оцінку ефективності та зворотний зв'язок» [18, с. 59].

Таким чином, Бюджетний кодекс України виконує функцію конституції бюджетного процесу, забезпечуючи його єдність, правову визначеність і підзвітність. Він задає нормативну основу, без якої неможливе повноцінне функціонування жодного з етапів — від планування бюджету до його виконання. Завдяки положенням Кодексу держава здатна реалізовувати бюджетну політику,

яка є водночас фінансовим інструментом і механізмом досягнення суспільно значущих цілей.

Фінансовий контроль та прозорість — це базові умови легітимності й ефективності будь-якої бюджетної системи, а їх забезпечення у публічному секторі прямо залежить від нормативного врегулювання. У цьому контексті Бюджетний кодекс України виконує надзвичайно важливу функцію — він виступає не лише інструментом організації бюджетного процесу, а й гарантом відкритості, підзвітності та цільового використання публічних ресурсів. Згідно зі статтею 113 Бюджетного кодексу, фінансовий контроль — це «сукупність заходів, що здійснюються уповноваженими органами з метою забезпечення законного, ефективного, цільового й результативного використання бюджетних коштів» [3]. Це положення закладає основи як зовнішнього, так і внутрішнього контролю, передбачаючи чітку систему відповідальності та моніторингу.

Бюджетний кодекс визначає форми та рівні контролю, включаючи парламентський контроль через Комітет Верховної Ради з питань бюджету, державний фінансовий контроль, що здійснюється Рахунковою палатою та Державною аудиторською службою, а також внутрішній контроль розпорядників бюджетних коштів. За словами Ю. Романовської та О. Дідик, «системна побудова механізмів фінансового контролю у Бюджетному кодексі дозволяє зберігати баланс між автономією бюджетних установ та державним інтересом у забезпеченні ефективності витрат» [16]. Кодекс регламентує порядок ревізій, аудитів, перевірок, обов'язкову звітність та відповідальність за нецільове використання коштів, формуючи у такий спосіб правовий щит для запобігання зловживанням у бюджетній сфері.

Окремо слід зазначити, що Бюджетний кодекс тісно пов'язує фінансовий контроль із принципом прозорості, закріпленим у статті 7, де йдеться про необхідність забезпечення «відкритості бюджетної інформації, залучення громадськості до участі у формуванні та оцінці бюджету, а також оприлюднення

рішень та звітів про виконання бюджетів» [3]. Це означає, що Кодекс інтегрує елементи публічного моніторингу й громадського контролю до нормативного поля, створюючи умови для реалізації принципів демократичного врядування. Як зауважує О. Шеїн, «прозорість бюджетного процесу стала ключовим критерієм фінансової довіри, особливо в період реалізації антикризової політики та боротьби з тіньовими схемами» [22].

Реалізація положень про публічність і відкритість здійснюється через низку вимог, передбачених у Кодексі, — зокрема, обов'язкове оприлюднення проектів бюджетів, рішень про бюджет, паспортів бюджетних програм, звітів про виконання бюджетів, результатів фінансових аудитів тощо. Крім того, впровадження системи електронного казначейства, порталу «Є-data», публічного реєстру видатків бюджету — все це базується на положеннях Кодексу та забезпечує можливість громадського контролю над бюджетними процесами. Як зазначено в дослідженні «Фінансова безпека держави», «цифровізація процедур контролю та прозорості, закладена у Бюджетному кодексі, є не лише технічним, а й стратегічним чинником протидії корупції» [20].

Нарешті, Бюджетний кодекс передбачає правовий механізм відповідальності за порушення бюджетного законодавства, що є завершальним елементом системи фінансового контролю. У статті 116 визначено перелік порушень (від нецільового використання до перевищення повноважень), а також заходи впливу — зупинення бюджетних асигнувань, штрафи, службова відповідальність тощо. Як влучно констатує Д. Шулікін, «відповідальність, визначена Кодексом, має не лише каральний, а й превентивний характер, орієнтуючи учасників бюджетного процесу на дотримання законності» [23, с. 5].

Таким чином, Бюджетний кодекс України є ключовим правовим інструментом забезпечення прозорості та підконтрольності публічних фінансів. Через чітку регламентацію механізмів контролю, доступу до інформації, обов'язкової звітності та відповідальності він формує відкриту та підзвітну модель

управління бюджетом. Його норми забезпечують не лише юридичну дисципліну, а й підвищують довіру громадськості до бюджетної політики, що в умовах соціально-економічної турбулентності набуває вирішального значення.

3.2. Значення Бюджетного кодексу в умовах воєнного стану

Воєнний стан як особливий правовий режим вимагає від держави надзвичайної мобілізації ресурсів, оперативності у прийнятті рішень та гнучкості фінансової системи. У таких умовах Бюджетний кодекс України відіграє критично важливу роль як правовий інструмент, що забезпечує адаптацію бюджетної політики до нових викликів, не втрачаючи при цьому засад правової визначеності, прозорості та підзвітності. Він стає платформою, на якій поєднуються правова стабільність і динамічна здатність реагувати на форс-мажорні обставини. Як зазначає Г. Дуда, «в умовах воєнного стану саме Бюджетний кодекс дозволяє трансформувати фінансову систему з урахуванням екстрених потреб, не руйнуючи її нормативної логіки» [8].

У період 2022–2025 років до Бюджетного кодексу було внесено низку змін, що передбачають спрощення процедур внесення змін до Державного бюджету, розширення повноважень Кабінету Міністрів щодо перерозподілу коштів, тимчасове скасування деяких обмежень щодо дефіциту бюджету та можливість оперативного фінансування оборонних і гуманітарних потреб. Наприклад, у прикінцевих та перехідних положеннях Кодексу передбачено, що в період дії воєнного стану «Кабінет Міністрів України має право змінювати показники бюджету за погодженням із Комітетом Верховної Ради з питань бюджету» [3]. Це положення створює правову основу для швидкого реагування на зміни у фінансовій ситуації, зберігаючи при цьому парламентський контроль.

Крім того, Бюджетний кодекс відіграє ключову роль у забезпеченні фінансової стабілізації держави в умовах глибоких економічних потрясінь. Йдеться не лише про правове врегулювання видатків на оборону, соціальну допомогу чи

відновлення інфраструктури, а й про механізми забезпечення макрофінансової рівноваги. Саме через положення Кодексу регламентується обслуговування державного боргу, залучення міжнародної допомоги, забезпечення платоспроможності держави. Як підкреслює В. Румянцева, «Бюджетний кодекс не лише виконує роль фіскального регулятора, а й функціонує як правова основа для формування довіри до держави з боку міжнародних партнерів» [17].

Актуальність Кодексу зростає і в контексті відновлення фінансового управління після завершення активної фази бойових дій. Він створює умови для відновлення нормальної бюджетної процедури, повернення до середньострокового планування, а також для цільового фінансування проєктів відновлення. За словами О. Вовчак і І. Канцір, «фінансова стабілізація можлива лише тоді, коли бюджетна політика спирається на зрозумілі, прозорі та гнучкі правила, якими і є положення Бюджетного кодексу» [4].

Не менш важливим є те, що Бюджетний кодекс забезпечує продовження децентралізаційної політики навіть в умовах воєнного стану. Він регламентує порядок фінансування територіальних громад, дозволяє здійснювати міжбюджетні трансферти на потреби регіонів, що постраждали від воєнних дій, та встановлює пільги для певних категорій населення. Як зазначає О. Доценко, «у кризових умовах Кодекс виступає як стабілізатор, який не дає розірватися між центром і громадами, зберігаючи єдність фінансового простору» [7].

Тому, Бюджетний кодекс України в умовах воєнного стану та економічної нестабільності виконує роль не лише правового інструмента для екстрених рішень, а й основи для збереження легітимності публічних фінансів, гарантії фіскального суверенітету та механізму посткризового відновлення. Його здатність залишатися дієвим навіть у надзвичайних умовах підтверджує стратегічну цінність цього акта для української державності.

Висновки до розділу 3

Було проаналізовано прикладне значення Бюджетного кодексу України в реалізації державної бюджетної політики, з особливим акцентом на ключові етапи бюджетного процесу, механізми фінансового контролю та специфіку його функціонування в умовах воєнного стану. Дослідження підтвердило, що Бюджетний кодекс є не лише базовим правовим актом, а й дієвим інструментом, що забезпечує структурованість, гнучкість і передбачуваність усієї бюджетної системи.

Кодекс відіграє визначальну роль у процесі формування, затвердження та виконання Державного бюджету, закладаючи правові гарантії фіскальної дисципліни, стабільності та ефективності використання публічних ресурсів. Його норми забезпечують збалансовану взаємодію між усіма учасниками бюджетного процесу, формують правову логіку середньострокового планування, а також задають чіткі процедури контролю, звітності та відповідальності.

Особливу увагу приділено функції Бюджетного кодексу як основи фінансового контролю та інструменту забезпечення прозорості бюджетного процесу. Завдяки його положенням вибудовується багаторівнева система нагляду, яка охоплює як внутрішній, так і зовнішній аудит, а також включає механізми громадського моніторингу, цифрової звітності та оприлюднення ключових фінансових документів.

Нарешті, важливо підкреслити виняткову роль Бюджетного кодексу в умовах воєнного стану. Він не лише дозволяє державі оперативно мобілізувати ресурси для захисту, соціальної підтримки та відновлення інфраструктури, а й зберігає засади публічного контролю, законності та відповідальності. Таким чином, Бюджетний кодекс виступає гарантом не лише фіскальної, а й правової стабільності України у найскладніші історичні періоди.

ВИСНОВКИ

1. Бюджетний кодекс України є системоутворюючим актом фінансового права, що формує концептуальну, інституційну та процедурну основу всієї бюджетної системи держави. Його значення виходить за межі звичайного нормативно-правового документа — він є правовою моделлю функціонування публічних фінансів, що забезпечує взаємодію між державою, органами місцевого самоврядування та громадянами у сфері управління бюджетними ресурсами. У Кодексі вперше системно визначено структуру бюджетної системи, її рівні, склад доходів і видатків, а також правила міжбюджетних відносин, що дозволяє забезпечити стабільність і передбачуваність фіскальної політики.

2. Проаналізована еволюція бюджетного законодавства України дозволяє побачити логіку переходу від фрагментарного регулювання до єдиної кодифікованої системи, що стало можливим завдяки ухваленню Бюджетного кодексу 2001 року та його нової редакції у 2010 році. Зміни, які відбувалися протягом останніх років, зокрема в умовах реалізації реформи децентралізації, демонструють, що Кодекс є живим нормативним інструментом, здатним адаптуватися до сучасних викликів — економічних, політичних, безпекових.

3. Правова природа Бюджетного кодексу проявляється в його здатності інтегрувати матеріальні й процесуальні норми, що регламентують усі етапи бюджетного процесу — від планування до контролю. Структура Кодексу логічно вибудована, а закладені в ньому принципи (єдності, самостійності, ефективності, прозорості, збалансованості тощо) задають методологічні орієнтири для функціонування бюджетної системи. Кодекс є актом прямої дії, що має вищу юридичну силу в сфері публічних фінансів, а його дотримання є обов'язковим як для центральних органів влади, так і для органів місцевого самоврядування.

4. У практичному вимірі Бюджетний кодекс визначає ключові процедури планування, затвердження та виконання Державного бюджету України. Він встановлює правила для головних розпорядників коштів, запроваджує механізми

програмно-цільового та середньострокового планування, визначає календар бюджетного процесу та процедури казначейського обслуговування. Саме на основі положень Кодексу забезпечується формування бюджету відповідно до державних пріоритетів, а також оперативне реагування на зміни у фінансовому середовищі.

5. Бюджетний кодекс є основним гарантом фінансового контролю та прозорості у сфері публічних фінансів. У його положеннях передбачено чітку систему зовнішнього та внутрішнього фінансового контролю, функціонування Рахункової палати, внутрішнього аудиту, державного фінансового моніторингу. Кодекс створює нормативну базу для реалізації принципу публічності — зобов'язання щодо відкритості бюджетної інформації, доступу до даних про виконання бюджету, публікації звітності, паспортів бюджетних програм тощо. Завдяки цьому громадськість отримує інструменти для контролю над витратами держави.

6. В умовах воєнного стану Бюджетний кодекс продемонстрував свою гнучкість і здатність підтримувати правову стабільність навіть у надзвичайних обставинах. Було внесено низку змін, які дозволили уряду оперативно перерозподіляти кошти, забезпечити фінансування оборонних, соціальних і гуманітарних потреб, залучати міжнародну допомогу. Водночас було збережено основні правові механізми парламентського контролю, підзвітності та прозорості. Це підтверджує, що Кодекс не тільки виконує функцію правового регулятора, але й виступає як інструмент кризового управління публічними фінансами.

7. Бюджетний кодекс відіграє ключову роль у відновленні фінансової системи та забезпеченні стійкого розвитку в поствоєнний період. Його положення дозволяють реалізовувати цільові бюджетні програми, спрямовані на відбудову інфраструктури, підтримку територіальних громад, захист вразливих верств населення. Через інструменти середньострокового планування та бюджетного прогнозування держава має змогу стратегічно формувати фіскальну політику, зберігаючи принципи відповідальності, збалансованості й прозорості.

8. Узагальнюючи проведені дослідження, можна стверджувати, що Бюджетний кодекс України є не лише правовим документом, а й інституційним фундаментом державного фінансового управління. Його значення полягає в забезпеченні правової визначеності, стабільності, керованості та відкритості бюджетного процесу, що є критично важливим для сучасної України. Він забезпечує не лише належне функціонування бюджетної системи в умовах стабільності, але й адаптивність до надзвичайних викликів — що підтверджує його унікальну роль у державному управлінні та фінансовій безпеці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беженар А. Бюджетні установи в системі загально державного управління. *Grail of Science*. 2023. № 24. С. 65–71. URL: <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.17.02.2023.006> (дата звернення: 11.05.2025).
2. Бліхар М. Правові підходи до визначення поняття «бюджетні інвестиції». *Entrepreneurship, Economy and Law*. 2020. № 9. С. 100–104. URL: <https://doi.org/10.32849/2663-5313/2020.9.18> (дата звернення: 11.05.2025).
3. Бюджетний кодекс України : Кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI : станом на 5 берез. 2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення: 11.05.2025).
4. Вовчак О., Канцір І. Фінансова стабільність: сучасні виклики. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2022. № 6(6). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6\(6\)-9-20](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-6(6)-9-20) (дата звернення: 11.05.2025).
5. Воля А. Ю., Глухова В. І. Середньострокове бюджетне планування та його вдосконалення. *XXX Міжнародна науково-практична конференція студентів, аспірантів та молодих учених "Актуальні проблеми життєдіяльності суспільства"*. 2023. URL: <https://doi.org/10.32782/2222-5099.2023.9.3> (дата звернення: 11.05.2025).
6. Гаврилова Л. В. Перспективне бюджетне планування як складова бюджетного процесу. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 3, лют. С. 65–71.
7. Доценко О. Децентралізовані фінанси. *Paradigmatic view on the concept of world science*. 2020. URL: <https://doi.org/10.36074/21.08.2020.v1.12> (дата звернення: 11.05.2025).
8. Дуда Г. Бюджетна політика в умовах економічної трансформації. *Економіка та суспільство*. 2024. № 61. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-61-110> (дата звернення: 11.05.2025).

9. Західна О., Круглякова В., Рахвал І. Бюджетна політика України: стан, оцінювання, перспективи. *Молодий вчений*. 2023. № 10 (122). С. 194–199. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2023-10-122-38> (дата звернення: 11.05.2025).
10. Зінчук Г. Податково-бюджетна політика держави. *Інноваційна професійна освіта*. 2022. Т. 1, № 1. С. 74–77. URL: <https://doi.org/10.32835/2786-619x.2021.1.1.74-77> (дата звернення: 11.05.2025).
11. Маліборський П. Фінансово-бюджетна спроможність територіальних громад. *Публічне управління: концепції, парадигма, розвиток, удосконалення*. 2023. № 6. С. 131–140. URL: <https://doi.org/10.31470/2786-6246-2023-6-131-140> (дата звернення: 11.05.2025).
12. Недоступ К. К. Правове регулювання порядку сплати в бюджет місцевих зборів. *Правове регулювання суспільних відносин: перспективні напрями на шляху до сталого розвитку*. 2022. URL: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-268-8-25> (дата звернення: 11.05.2025).
13. Пасічний М. Д. Бюджетна політика та економічний розвиток. *Економічний вісник університету*. 2020. Вип. 44. С. 153–164.
14. Пелехатий А. О. Бюджетна політика розвитку територій: методологія дослідження. *Бізнес Інформ*. 2020. № 3 (506). С. 476–484.
15. Романів В. В., Дорошенко Н. О. Фінансова безпека України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2020. № 4(90). С. 230–235. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2019-4\(90\)-230-235](https://doi.org/10.26642/ema-2019-4(90)-230-235) (дата звернення: 11.05.2025).
16. Романовська Ю. А., Дідик О. О. Бюджетна безпека України в кризових умовах. *Efektivna ekonomika*. 2024. № 5. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.31> (дата звернення: 11.05.2025).
17. Румянцева В. Бюджетна політика в умовах економічних перетворень. *Економіка та суспільство*. 2024. № 68. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-68-122> (дата звернення: 11.05.2025).

18. Сідельникова Л. П. Бюджетна політика фінансового забезпечення обороноздатності України. *The actual problems of regional economy development*. 2021. Т. 2, № 17. С. 56–67. URL: <https://doi.org/10.15330/apred.2.17.56-67>(дата звернення: 11.05.2025).
19. Стащук О. Бюджетна ефективність територій в умовах децентралізації. *Economic journal of Lesya Ukrainka Volyn National University*. 2021. Т. 1, № 25. С. 98–104. URL: <https://doi.org/10.29038/2786-4618-2021-01-98-104>(дата звернення: 11.05.2025).
20. Фінансова безпека держави / О. Онофрійчук та ін. *Наукові інновації та передові технології*. 2024. № 12(40). URL: [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12\(40\)-765-776](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2024-12(40)-765-776)(дата звернення: 11.05.2025).
21. Фінансово-бюджетна політика в умовах воєнного стану. *Фінансово-бюджетна політика в умовах воєнного стану*. 2024. URL: <https://doi.org/10.31617/k.knute.2024-04-17-18>(дата звернення: 11.05.2025).
22. Шеїн О. Бюджетна політика детінізації економіки. *Social Development: Economic and Legal Issues*. 2025. № 4. URL: <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.4.08>(дата звернення: 11.05.2025).
23. Шулікін Д. Бюджетні питання. *Сучасна освіта України*. 2019. 7 жовт. С. 5.
24. Riabchuk O., Gozhulovsky S. Justification concept of the «state budget audit». *State and regions. Series: Economics and Business*. 2020. No. 2 (113). URL: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2020-2-12>(date of access: 11.05.2025).